

Öğretim Etkinliklerine İlişkin Müfettiş ve Öğretmenlerin Görüşleri *

The Perceptions of Supervisors and Teachers Regarding the Teaching Activities of Primary School Teachers

Fadime Karacan ve Esmahan Ağaoğlu
Milli Eğitim Müdürlüğü, Anadolu Üniversitesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, ilköğretim okullarında görevli sınıf öğretmenlerinin, sınıf yönetiminin bir boyutu olan öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerine ilişkin müfettiş ve öğretmen görüşleri ile bu görüşlerin mesleki kıdem ve mezun olunan öğretim kurumuna göre değişip değişmediğini belirlemektir. Tarama modelinde gerçekleştirilen çalışmanın evrenini, Eskişehir il merkezi ilköğretim okullarında çalışan 1017 öğretmen ile Eskişehir, Afyon, Bilecik, Kütahya ve Konya illerinde görev yapan 140 ilköğretim müfettişi oluşturmaktadır. Toplanan verilerin analizinde frekans, yüzde ve χ^2 kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerinde müfettişlerin görüşleri ile öğretmenlerin kendileri hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Müfettişler, öğretmenleri öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerinde az yeterli; öğretmenler ise kendilerini yeterli bulmuşlardır

Anahtar Sözcükler: Öğretim sürecinin yönetimi, sınıf öğretmeni, müfettiş

Abstract

The purpose of this study was to determine whether the perceptions of supervisors and teachers regarding the teaching activities of primary school teachers, as a critical dimension of classroom management, had changed due to the years that the supervisors and teachers worked and the school from which teachers and supervisors graduated. In this research, survey research method was used. The population of the study consisted of 1017 teachers who worked at primary schools in the city of Eskişehir and 140 primary schools' supervisors who worked in the cities of Eskişehir, Afyon, Bilecik, Kütahya and Konya. The data was organized in the form of frequency and percent, and " χ^2 " tests were performed using significance level of .05. The findings of the study indicted that there was a significant difference between the perceptions of supervisors and teachers regarding the activities of primary school teachers in planning, applying and evaluating the teaching process. While the supervisors found that the teachers were not capable enough in planning, applying and evaluating the teaching process, the teachers found themselves that they were capable of doing these kind of activities

Key Words: Management of teaching process, primary school teacher, supervisor

Fadime Karacan, Milli Eğitim Müdürlüğü, İlköğretim Müfettişi, Eskişehir. Doç. Dr. Esmahan Ağaoğlu, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir.

*Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans Programında yapılan "Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminin Bir Boyutu Olan Öğretim Sürecindeki Etkinliklerine İlişkin Müfettiş ve Öğretmenlerin Görüşleri" başlıklı Yüksek Lisans Tezine dayalı olarak hazırlanmıştır.

Giriş

Eğitimin hedefi olan öğrenci davranışının oluşması sınıf yönetimi ile başlar. Öğretmen istendik davranışları kılavuzlayan ve sağlayan öğelerdendir. Öğretmen eğitim durumlarını düzenleyen ve uygulayandır. Bu bakımdan öğretmenin konu alanını iyi bilmesi, eğitim ve öğretimle ilgili bilgi, beceri ve tutumlarla donanımlı olması gerekir (Sönmez, 1999b, 33). Sınıftaki kaynakların, zamanın ve

insanların yönetimi (Başar, 1997, 13), olarak tanımlanan sınıf yönetiminde başarılı olan öğretmen, öğrencilere derslerinde daha başarılı olabilmeleri için zemin hazırlamaktadır (Cafoğlu, 1992, 153).

Etkin bir öğretim lideri ve sınıf yöneticisi olarak öğretmen, planlama aşamasında öncelikle yıllık, ünite ve günlük planlarını ilkeler doğrultusunda hazırlamalıdır. Hazırlanan bu planlar sınıf içinde istendik davranış değişikliğini oluşturacak şekilde uygulanmalıdır.

Öğretim sürecinin planlanması aşamasında, öncelikle hedef davranışların belirlenmesi gerekir. Bunların belirlenmesi çalışmaları içinde amaçların saptanması, öğrencilerin tanınıp eğitim gereksinimlerinin ortaya çıkarılması basamakları yer almaktadır. Amaçların belirlenmesinde öğretmen, öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, ilgi, beklenti ve yeterliliklerinin bilincinde olmalıdır (Aydın, 1998, 8). Öğretmen çerçeve programı, çevre, okul, öğrencinin özelliklerini gözetip kendi program içeriğini, bunun öğretim sürecine dağılımını ve ne kadar zaman ayıracağını belirleyebilmelidir. Öğretmenden bu belirlenen etkinlikleri planlama yaparak öğretim öncesi hazırlıkları yapması beklenir.

Etkili bir sınıf yöneticisi olarak öğretmenden pekiştireç, ipucu, dönüt, düzeltme kullanması, öğrenci katılımını sağlaması, geç ve güç öğrenenlere yardım etmesi, cezaya başvurmaması, her ünitenin sonunda biçimlendirme ve yetiştirmeye dönük değerlendirme sonuçlarına göre her öğrencinin varsa eksikliklerini tamamlaması, yanlışlarını düzeltmesi gibi davranışlar beklenir (Sönmez, 1999a, 161).

Etkili bir öğretim yaşantısı gerçek gereksinimlere dönük olmalı ve birden çok hedefe yönelmelidir (Aydın, 1998, 73). Aynı zamanda iletişim dilini iyi kullanamayan öğretmenin, öğrenci başarısına katkı düzeyi düşer. Öğrenci, öğretmenin ne dediğini açıkça ve kolayca anlayabilmelidir (Başar, 1997, 68). Yeni öğrenmelerin oluşumu için gerekli uyarıcıları vermeden önce yeni öğrenme ile ilgili eski öğrenmelerin hatırlanması ve böylece önkoşul öğrenmeler hazır hale getirildikten sonra yeni öğrenmelere geçilmeli, daha önceki öğrenmelerle yeni öğrenmeler ilişkilendirilmelidir (Senemoğlu, 1997, 488-489).

Öğretim sürecinde öğrenme yaşantılarını öğrencilere kazandırmak için harcanan çabanın etkili olup olmadığı hakkında bilgi edinmek gerekir. Programın hedeflerine ne derece ulaşıldığını belirlemek için değerlendirme yapılır. Ayrıca öğrencilerinde hazır bulunuşluk düzeyini belirleyebilmek için de değerlendirme gereklidir (Tekin, 1996, 24). Davranışların oluşmasını sağlamak için öğretme sürecini planlama ve eğitim durumlarının belirlenmesi kadar hedeflerin gerçekleşme derecesini belirleme, hataları düzeltme ve eksik öğrenmeleri tamamlama bilgi ve becerisi de gereklidir (Bilen, 1999, 13-15). Bu nedenle öğretmenlerin, hedeflerin gerçekleşme derecesini belirleme, yanlışları düzeltme ve eksik öğrenmeleri tamamlama bilgi ve becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Öğretim etkinliğini örgütleyip uygulayan öğretmenlerin, belirtilen konulardaki eksikliklerin belirlenip giderilmesi için, denetim etkinliklerine gereksinim duyulmaktadır.

Tüm örgütsel çabaların, belirlenen örgütsel amaçlara ulaşım ulaşıldığının nesnel olarak denetlenmesi gerekmektedir (Aydın, 1994, 161). Çünkü denetlenmeyen etkinliklerin geliştirilebilmesinin rastlantısal olacağı öne sürülmektedir (Cengiz, 1992, 10). Denetimin temel amacı, örgütün amaçlarının gerçekleştirilme derecesini saptamak, daha iyi sonuç alabilmek için gerekli önlemleri almak ve süreci geliştirmektir (Aydın, 1993, 1).

Eğitim sisteminde denetim, öğretmeyi ve öğrenmeyi etkileyen etmenlerin tümünün değerlendirilmesi ve daha etkili öğretim ve öğrenme ortamı hazırlama işidir. Değerlendirmede kullanılan yöntemler ile öğretim sürecinde rol oynayan etmenlerin tümü değerlendirmenin kapsamına girmektedir. Bu değerlendirmenin son amacı, öğretim sürecinin daha etkili kılınmasıdır (Aydın, 1993, 10).

Eğitim sisteminin geliştirilmesi ve yenileştirilmesi için öncelikle sistemin aksayan yönleri hakkında sağlıklı dönüt alınmasına ve uygulayıcı olarak öğretmen ve yöneticilere etkin rehberlik yapacak bir denetim sistemine gereksinim duyulur. Ancak, sağlıklı bir denetim sisteminde denetçiler kadar denetlenen bireylerin de yer alması ve kendi etkinliklerini değerlendirebilmeleri önemlidir.

Öğretmenin öğretim süreci etkinliklerinde yeterliliği, eğitim sisteminin kalitesini de büyük oranda etkilemektedir. Bundan dolayı eğitim-öğretim basamaklarının temelini oluşturan ilköğretim basamağında, sınıf öğretmenine bağlı olarak ortaya çıkan sorunların süratle çözülmesi ve kalitenin artırılması gerekir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Eskişehir il merkezindeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarında görevli sınıf öğretmenlerinin, sınıf yönetiminin bir boyutu olan öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerine ilişkin denetçi ve öğretmenlerin görüşlerini ve görüşleri arasında fark olup olmadığını belirlemektir.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1. Sınıf öğretmenlerinin, öğretim sürecini planlama etkinliklerine ilişkin denetçi ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
2. Sınıf öğretmenlerinin, öğretim sürecini planlama etkinliklerine ilişkin denetçi ve öğretmenlerin görüşleri:
 - Mesleki kıdeme
 - Mezun olunan öğretim kurumuna göre farklılık göstermekte midir?
3. Sınıf öğretmenlerinin, öğretim sürecini uygulama etkinliklerine ilişkin denetçi ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
4. Sınıf öğretmenlerinin, öğretim sürecini uygulama etkinliklerine ilişkin denetçi ve öğretmenlerin görüşleri:
 - Mesleki kıdeme
 - Mezun olunan öğretim kurumuna göre farklılık göstermekte midir?
5. Sınıf öğretmenlerinin, öğretim sürecini değerlendirme etkinliklerine ilişkin denetçi ve öğretmenlerin görüşleri nelerdir?

6. Sınıf öğretmenlerinin, öğretim sürecini değerlendirme etkinliklerine ilişkin denetçi ve öğretmenlerin görüşleri:

- Mesleki kıdeme
- Mezun olunan öğretim kurumuna göre farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Evren ve Örneklem

Tarama modelinde gerçekleştirilen bu araştırmanın evrenini, 1999-2000 öğretim yılında Eskişehir il merkezindeki 92 ilköğretim okulunda görev yapan 1212 sınıf öğretmeni ile Eskişehir, Afyon, Bilecik, Kütahya ve Konya illerinde görev yapan 177 ilköğretim denetçisi oluşturmaktadır.

Araştırmanın sınıf öğretmenleri ve ilköğretim denetçileri olmak üzere iki gruba ayrılan örneklem grubunda sınıf öğretmenleri alt grubunun çok büyük olmaması, evrene ulaşmada güçlük bulunmaması ve daha güvenilir verilerin elde edileceği düşüncesiyle, örneklem alma yoluna gidilmeyerek, "kendini örnekleyen evren" (Çilenti, 1984, 137) çalışma evreni olarak kabul edilmiştir. Çalışma evrenini oluşturan, Eskişehir il merkezi ilköğretim okullarında çalışan 1212 sınıf öğretmeninden 1082'si anketi yanıtlamıştır. Anketlerin 65'i değerlendirme dışı bırakılmıştır. Geri kalan 1017 anketten elde edilen veriler üzerinde istatistiksel işlem yapılmıştır.

İlköğretim denetçilerinden oluşan ikinci alt grupta ise Eskişehir il merkezinde görev yapan denetçi sayısının az olması ve daha güvenilir verilerin elde edileceği düşüncesiyle çevre illerden farklı nüfuslu, doğal yapısı ve kültürü birbirine yakın, ulaşımı kolay olan Afyon, Bilecik, Kütahya ve Konya illerinde görev yapan ilköğretim denetçileri de çalışma evreni olarak kabul edilmiştir. Bu aşamada önce ilköğretim denetçileri tarafından yanıtlanan anketler istatistiksel olarak çözümlenmiştir. Yapılan χ^2 testi sonucunda farklı illerde görev yapan ilköğretim denetçilerinin görüşleri arasında fark olmadığı saptanmıştır.

Eskişehir, Afyon, Bilecik, Kütahya ve Konya illerinde görev yapan 177 ilköğretim müfettişinden 148'i anketi yanıtlamıştır. Anketlerin 8'i değerlendirme dışı bırakılmıştır. Geri kalan 140 anketten elde edilen veriler üzerinde istatistiksel işlem yapılmıştır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Alanyazın taramasına dayalı olarak oluşturulan veri toplama aracı dört bölümden oluşmaktadır. "Kişisel Bilgiler" veri toplama aracının birinci bölümünü oluşturmaktadır. "Öğretim Sürecini Planlama Etkinlikleri" başlıklı ikinci bölümde, sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecini planlama boyutunda gerçekleştirmesi gereken davranışların yer aldığı 13 soru maddesi bulunmaktadır. Bu bölümde, yer alan maddelerin iç tutarlılık katsayısı .83.5 olarak hesaplanmıştır.

Veri toplama aracının "Öğretim Sürecini Uygulama Etkinlikleri" başlıklı üçüncü bölümünde, sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecini uygulama boyutunda gerçekleştirmesi gereken davranışların yer aldığı 29 soru maddesi bulunmaktadır. Aracın bu bölümünde yer alan maddelerin iç tutarlılık katsayısı .91 olarak hesaplanmıştır. "Öğretim Sürecini Değerlendirme Etkinlikleri" başlıklı dördüncü bölümde, sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecini değerlendirme boyutunda gerçekleştirmesi gereken davranışların yer aldığı 11 soru maddesi yer almaktadır. Bu bölümde yer alan maddelerin iç tutarlılık katsayısı ise .87.5 olarak hesaplanmıştır. Aracın ikinci, üçüncü ve dördüncü alt bölümlerinde yer alan maddelere ilişkin hesaplanan iç tutarlılık katsayıları yeterli kabul edilmiştir.

Veri toplama aracının ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümler için hazırlanan soru maddelerinin derecelendirilmesinde, yanıtların belirli seçeneklerde kümelenmesi eğiliminden kurtulmak için (Bülbül, 1996: 38), likert tipi dörtlü derecelendirme ölçeği kullanılmıştır. Bu derecelendirme, "Hiçbir zaman gerçekleştiriyor", "Nadiren gerçekleştiriyor", "Çoğu zaman gerçekleştiriyor" ve "Her zaman gerçekleştiriyor" şeklinde düzenlenmiştir.

Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Toplanan veriler, bilgisayar ortamında "SPSS 7.0 for Windows" paket programı ile çözümlenmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda gruplara ayrılan verilerin çözümlenmesinde önce denetçi ve öğretmenlerin yanıtlarının her soru maddesi için yüzdeleri hesaplanmıştır. Daha sonra denetçi ve öğretmen yanıtlarında seçenek temel alınarak çözümleme yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde veri toplama aracının ikinci, üçüncü ve dördüncü bölümlerinde yer alan her soru maddesindeki seçeneklere verilen yanıtlar her bölüm için ayrı ayrı sayılarak toplamları üzerinden çözümlenmeler yapılmıştır.

Çözümlenmeler sonucunda elde edilen veriler sayı ve yüzdelerle ifade edilerek var olan durum betimlenmiştir. Bu amaçla denetçi ve öğretmenlerin planlama etkinliklerine ilişkin olarak görüşlerini belirttikleri seçenekler sayılarak toplamları üzerinden yüzdeleri hesaplanmıştır.

Öğretmen ve denetçilerin görüşleri arasında fark olup olmadığını belirlemek için kaykare (χ^2) testinden yararlanılmıştır. Hesaplanan kaykare (χ^2) değerleri .05 anlam düzeyinde yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Sınıf Öğretmeninin Öğretim Sürecini Planlama Etkinliklerine İlişkin Denetçi ve Öğretmenlerin Görüşleri

İlköğretim denetçileri ve sınıf öğretmenlerinin, araştırma anketinin "Öğretim Sürecini Planlama Etkinlikleri" başlıklı 13 soru maddeli ikinci bölümüne verdikleri yanıtlar çözümlenmiştir. Elde edilen veriler Tablo 1'de verilmiştir. Seçenekler arasında ki farkın anlamlı olup olmadığını sınamak için de kaykare testi uygulanmıştır.

Tablo1. *Denetçi ve Öğretmenlerin Sınıf Öğretmenlerinin Öğretim Sürecini Planlama Etkinliklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı ve Kaykare Çözümlemesi*

Seçenekler Gruplar	Hiçbir zaman	Nadiren	Çoğu zaman	Her zaman	Toplam
f	276	1030	467	47	1820
Müfettiş (N=140)					
%	15.2	56.6	25.6	2.6	100.0
f	69	770	5729	6653	13221
Öğretmen (N=1017)					
%	0.5	5.8	43.4	50.3	100.0

$$\chi^2 = 5880.844 \quad P \leq 0.05$$

Öğretmenlerin planlama bölümünde yöneltilen soru maddelerine verdikleri, “çoğu zaman” ve “her zaman” yanıtları toplamı %93.7 olmaktadır. Buna karşın aynı soru maddelerine denetçilerin %71.8’i öğretmenlerin “hiçbir zaman” ve “nadiren” gerçekleştirdiği yanıtı vermişlerdir. Tablo 1’de verilen seçeneklerin frekans dağılımına ilişkin kaykare (χ^2) çözümlemesi sonucunda elde edilen fark ($\chi^2= 5880.844$) anlamlıdır. Bulgular değerlendirildiğinde denetçi ve öğretmenlerin görüşleri arasında fark olduğu söylenebilir.

Öğretim sürecini planlama bölümü elde edilen bulgulara dayalı olarak değerlendirildiğinde, denetçilerin soru maddelerine verdiği yanıtlar “hiçbir zaman gerçekleştiriyor” ile “nadiren gerçekleştiriyor” seçeneklerinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin aynı bölümdeki soru maddelerine verdiği yanıtlar ise “çoğu zaman” ve “her zaman” gerçekleştiriyorum seçeneğinde yoğunlaşmaktadır. Öğretmenlerin planlama boyutundaki etkinliklerine ilişkin denetçi görüşleri ile öğretmenlerin kendileri hakkındaki görüşleri arasında kutuplaşma ve önemli fark olduğu söylenebilir. Ancak planlamada, başvuracağı olumlu pekiştiricileri belirleme ile önkoşul öğrenmeleri ve önceki öğrenmelerle yeni öğrenmeler arasındaki ilişkiyi belirleme soru maddelerine öğretmenlerin onda biri “nadiren”; denetçilerin ise

yarıdan fazlası “nadiren” yanıtını vermişlerdir. Bu maddeler denetçi ve öğretmenlerin “nadiren” seçeneğini en yüksek oranda yanıtladıkları soru maddeleridir. Bu nedenlerle öğretmenlerin planlama etkinliklerinde; olumlu pekiştiricileri, önkoşul öğrenmeleri ve önceki öğrenmelerle yeni öğrenmeler arasındaki ilişkiyi belirleme konularında eğitim eksikleri olduğu söylenebilir.

Denetçilerin %79.3’ünün mesleki kıdemleri 21 yıl ve üstü olduğu görülmektedir. Aynı gruptaki denetçilerin yaklaşık yarıdan fazlası, öğretmenlerin öğretim sürecini planlama etkinlikleri ile ilgili bölümdeki soru maddelerine “nadiren”, yaklaşık dörtte biri de “çoğu zaman” gerçekleştirdiği yanıtı vermişlerdir. Öğretmenlerin %60.3’ünün mesleki kıdemleri 21 yıl ve üstü olduğu görülmektedir. Bu kıdemdeki öğretmenlerin yaklaşık yarısı, planlama etkinliklerinde yöneltilen soru maddelerine “her zaman”, yarıya yakını da “çoğu zaman” gerçekleştirdikleri yanıtı vermişlerdir. Mesleki kıdemlerin frekans dağılımı ile yapılan kaykare çözümlemesi sonucunda; denetçi ve öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark, 6–10 yıl arası ($\chi^2= 308.975$), 11–15 yıl arası ($\chi^2= 529.267$), 16–20 yıl arası ($\chi^2= 596.909$), 21 yıl üzeri ($\chi^2= 3841.396$) anlamlıdır. Bu sonuçlara göre, denetçi ve öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça görüşleri arasındaki farkın da arttığı öne sürülebilir.

Denetçilerin %75.8’inin eğitim fakültesi eğitim yönetimi, teftişi ve planlaması bölümünü bitirdikleri görülmektedir. Bu gruptaki denetçilerin, yaklaşık yarıdan fazlası, öğretmenlerin öğretim sürecini planlama etkinlikleri ile ilgili bölümdeki soru maddelerine “nadiren”, yaklaşık dörtte biri de “çoğu zaman” gerçekleştirdiği yanıtı vermişlerdir. Öğretmenlerin, %67.2’si eğitim enstitüsü/egitim yüksekokulu/ön lisans programını tamamladıklarını belirtmektedirler. Bu gruptaki öğretmenlerin yaklaşık yarısı, planlama etkinliklerinde yöneltilen soru maddelerine “her zaman”, yarıya yakını da “çoğu zaman” gerçekleştirdikleri yanıtı vermişlerdir. Eğitim yönetimi, teftişi ve planlaması bölümünden mezun olan denetçilerle, eğitim enstitüsü/egitim yüksekokulu/ön lisans programını tamamlayan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark ($\chi^2= 4338.909$) anlamlıdır. Bu gruptaki denetçilerle eğitim fakültesini bitiren ya da lisans tamamlayan öğretmenlerin

görüşleri arasındaki fark ($\chi^2= 1531.542$) anlamlıdır. Eğitim yönetimi, teftişi ve planlaması bölümü mezunu denetçilerle diğer fakülte ya da yüksekokullardan (veteriner, ziraat vb) mezun olan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark da ($\chi^2= 1966.077$) anlamlı bulunmuştur.

Sınıf Öğretmenlerinin, Öğretim Sürecini Uygulama Etkinliklerine İlişkin Denetçi ve Öğretmenlerin Görüşleri

Bu bölümde, denetçi ve öğretmenlerin, veri toplama aracının "Öğretim Sürecini Uygulama Etkinlikleri" başlıklı üçüncü bölümdeki 29 soru maddesine verdikleri yanıtlar çözümlenmiştir.

Öğretmenlerin uygulama bölümünde yöneltilen soru maddelerine verdikleri, "çoğu zaman" ve "her zaman" yanıtları toplamı %96.4 olmaktadır. Buna karşın denetçilerin aynı soru maddelerine %67.4'ü öğretmenlerin "hiçbir zaman" ve "nadiren" gerçekleştirdiği yanıtı vermişlerdir. Tablo 2'de verilen seçeneklerin frekans dağılımına ilişkin kaykare (χ^2) çözümlemesi sonucunda elde edilen fark ($\chi^2= 15216.236$) istatistiksel olarak anlamlıdır. Bulgular değerlendirildiğinde iki grup görüşleri arasında fark olduğu söylenebilir.

Öğretim sürecini uygulama bölümü elde edilen bulgulara dayalı olarak değerlendirildiğinde;

Tablo 2. Denetçi ve Öğretmenlerin, Sınıf Öğretmenlerinin Öğretim Sürecini Uygulama Etkinliklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı ve Kaykare Çözümlemesi

Seçenekler					
Gruplar	Hiçbir zaman	Nadiren	Çoğu zaman	Her zaman	Toplam
f	420	2318	1249	73	4060
Müfettiş (N=140)	10.3	57.1	30.8	1.8	100.0
%					
f	45	1012	12147	16289	29493
Öğretmen (N=1017)	0.2	3.4	41.2	55.2	100.0
%					

$$\chi^2 = 15216,236 \quad P \leq 0.05$$

denetçilerin soru maddelerine verdiği yanıtlar, "nadiren" gerçekleştiriyor seçeneğinde, öğretmenlerin ise "her zaman" gerçekleştiriyor seçeneğinde yoğunlaşmaktadır. Öğretim sürecini uygulama etkinliklerine ilişkin denetçi görüşleri ile öğretmenlerin kendileri hakkındaki görüşleri arasında kutuplaşma ve önemli bir fark olduğu söylenebilir. Ancak öğretim sürecini uygulama etkinliklerinde bilgiyi şematize ederek tablo ve grafiklerle sunma ile dersin amaçlarına nasıl ulaşılacağını açıklama soru maddelerine öğretmenlerin altıda biri "nadiren"; denetçilerin ise yaklaşık olarak üçte biri "hiçbir zaman" yanıtı vermişlerdir. Denetçi ve öğretmenlerin "nadiren" ve "hiçbir zaman" seçeneklerini en yüksek oranda yanıtladıkları soru maddeleridir. Bu nedenlerle öğretmenlerin uygulama etkinliklerinde, bilgiyi şematize ederek tablo ve grafiklerle sunma ile dersin amaçlarına nasıl ulaşılacağını açıklama konularında eğitim eksikleri olduğu öne sürülebilir.

Mesleki kıdemleri 21 yıl ve üstü olan denetçilerin (%79.3) yaklaşık yarıdan fazlası, öğretmenlerin öğretim sürecini uygulama etkinlikleri ile ilgili bölümdeki soru maddelerine "nadiren", yaklaşık üçte birine yakını da "çoğu zaman" gerçekleştirdiği yanıtı vermişlerdir. Mesleki kıdemleri 21 yıl ve üstü olan öğretmenlerin (%60.3) yaklaşık yarıdan fazlası uygulama etkinliklerinde yöneltilen soru maddelerine "her zaman", yarıya yakını da "çoğu zaman" gerçekleştirdikleri yanıtı vermişlerdir. Mesleki kıdemlerin frekans dağılımı ile yapılan kaykare çözümlemesi sonucunda, denetçi ve öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark; 6-10 yıl arası ($\chi^2=1002.763$), 11-15 yıl arası ($\chi^2=1893.641$), 16-20 yıl arası ($\chi^2=1362.468$), 21 yıl ve üzeri ($\chi^2=9092.149$) anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, denetçi ve öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça görüşleri arasındaki farkın da arttığı söylenebilir.

Eğitim fakültesi eğitim yönetimi, teftişi ve planlaması bölümünü bitiren denetçilerin (%75.8) yaklaşık yarıdan fazlası, öğretmenlerin öğretim sürecini uygulama etkinlikleri ile ilgili bölümdeki soru maddelerine "nadiren", yaklaşık olarak üçte birine yakını da "çoğu zaman" gerçekleştirdiği yanıtı vermişlerdir. Eğitim enstitüsü/eğitim yüksekokulu/ön lisans programını

tamamlayan öğretmenlerin (%67.2) yaklaşık olarak yarından fazlası, uygulama etkinliklerinde yöneltilen soru maddelerini “her zaman”, yarıya yakını da “çoğu zaman” gerçekleştirdikleri yanıtını vermişlerdir.

Uygulama etkinliklerine ilişkin, eğitim enstitüsünden mezun olan denetçiler ile eğitim enstitüsü/ eğitim yüksekokulu/ön lisans programını tamamlayan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark ($\chi^2=5376.198$) istatistiksel olarak anlamlıdır. Eğitim enstitüsünden mezun olan denetçiler ile eğitim fakültesi ya da lisans tamamlayan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark ($\chi^2=2124.129$) anlamlı bulunmuştur. Eğitim enstitüsünden mezun olan denetçilerle, diğer fakülte ya da yüksekokullardan (veteriner, ziraat vb) mezun olan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark da ($\chi^2=2731.865$) anlamlıdır.

Eğitim yönetimi, teftişi ve planlaması bölümünden mezun olan denetçilerle, eğitim enstitüsü/eğitim yüksekokulu/ön lisans programını tamamlayan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark ($\chi^2=10854.32$) anlamlıdır. Bu gruptaki denetçilerle eğitim fakültesini bitiren ya da lisans tamamlayan öğretmenlerin görüşlerine ilişkin kaykare çözümlemesi sonucunda elde edilen fark ($\chi^2=3832.337$) anlamlıdır. Eğitim yönetimi, teftişi ve planlaması bölümü mezunu denetçilerle diğer fakülte ya da yüksekokullardan (veteriner, ziraat vb) mezun olan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark da ($\chi^2=4777.839$) anlamlı bulunmuştur. Bu sonuçlara göre, denetçi ve öğretmenlerin mezun oldukları öğretim kurumlarına göre görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu söylenebilir.

Sınıf Öğretmeninin, Öğretim Sürecini Değerlendirme Etkinliklerine İlişkin Denetçi ve Öğretmenlerin Görüşleri

Denetçi ve öğretmenlerin, araştırma anketinin “Öğretim Sürecini Değerlendirme Etkinlikleri” başlıklı 11 soru maddeli dördüncü bölüme verdikleri yanıtlar çözümlenmiştir.

Öğretmenlerin değerlendirme bölümünde yöneltilen soru maddelerine verdikleri, “çoğu zaman” ve “her zaman” yanıtları toplamı %94.5 olmaktadır. Buna karşın

aynı soru maddelerine denetçilerin %80’i öğretmenlerin “hiçbir zaman” ve “nadiren” gerçekleştirdiği yanıtını vermişlerdir. Bulgular değerlendirildiğinde iki grup görüşleri arasında fark olduğu söylenebilir. Tablo 3’te verilen seçeneklerin frekans dağılımına ilişkin kaykare çözümlemesi sonucunda elde edilen fark ($\chi^2=6308.523$) istatistiksel olarak anlamlıdır.

Öğretim sürecini değerlendirme bölümünden elde edilen bulgulara dayalı olarak değerlendirildiğinde, denetçilerin soru maddelerine verdiği yanıtlar, “nadiren” gerçekleştiriyor seçeneğinde öğretmenlerin ise “çoğu zaman” gerçekleştiriyorum seçeneğinde yoğunlaşmaktadır. Ancak değerlendirme etkinliklerinde; öğrenilenlerin yaşamla ilişkilendirilip ilişkilendirilmediğini değerlendirme ve öğrenmeye hazır bulunuşluklarını değerlendirme soru maddelerinde öğretmenlerin yaklaşık olarak onda biri, denetçilerin ise yarından fazlası “nadiren” seçeneğini yanıtlamıştır. Bu durumda, denetçi ve öğretmenlerin görüşlerine göre, öğrenilenlerin yaşamla ilişkilendirilip ilişkilendirilmediğini değerlendirme ve öğrenmeye hazır bulunuşluklarını değerlendirme konularında öğretmenlerin eğitim ihtiyacı olduğu öne sürülebilir.

Tablo 3. Denetçi ve Öğretmenlerin, Sınıf Öğretmenlerinin Öğretim Sürecini Değerlendirme Etkinliklerine İlişkin Görüşlerinin Dağılımı ve Kaykare Çözümlemesi

Seçenekler					
Gruplar	Hiçbir zaman	Nadiren	Çoğu zaman	Her zaman	Toplam
f	309	923	282	26	1540
Müfettiş					
(N=140)					
%	20.1	59.9	18.3	1.7	100.0
f	34	585	5446	5122	11187
Öğretmen					
(N=1017)					
%	0.3	5.2	48.7	45.8	100.0

$$\chi^2 = 6308.523 \quad P \leq 0.05$$

Mesleki kıdemleri 21 yıl ve üstü olan denetçilerin (%79.3) yaklaşık yarından fazlası, öğretmenlerin öğretim

sürecini değerlendirme etkinlikleri ile ilgili bölümdeki soru maddelerine “nadiren”, yaklaşık üçte birine yakını da “çoğu zaman” gerçekleştirdiği yanıtını vermişlerdir. Mesleki kıdemleri 21 yıl ve üstü olan öğretmenlerin (%60.3) yaklaşık olarak yarısı değerlendirme etkinliklerinde yöneltilen soru maddelerini “çoğu zaman”, yarıya yakını da “her zaman” gerçekleştirdikleri yanıtını vermişlerdir. 21 yıl ve üzeri denetçi ve öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark ($\chi^2=3820.104$) istatistiksel olarak anlamlıdır. Mesleki kıdemlerin frekans dağılımına uygulanan kaykare çözümlemesi sonucunda, 6-10 yıl arası ($\chi^2=409.219$), 11-15 yıl arası ($\chi^2=761.673$), 16-20 yıl arası ($\chi^2=606.972$) mesleki kıdeme sahip denetçi ve öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark anlamlı bulunmuştur. Denetçi ve öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça görüşleri arasındaki fark da artmaktadır.

Eğitim fakültesi eğitim yönetimi, teftişi ve planlaması bölümünü bitiren denetçilerin (%75.8) yaklaşık olarak üçte ikisine yakını, öğretmenlerin öğretim sürecini değerlendirme etkinlikleri ile ilgili bölümdeki soru maddelerine “nadiren” gerçekleştirdikleri, yaklaşık olarak beşte birine yakını da “hiçbir zaman” gerçekleştirmedikleri yanıtını vermişlerdir. Eğitim enstitüsü/eğitim yüksekokulu/ön lisans programını tamamlayan öğretmenlerin (%67.2) yaklaşık olarak yarısı, değerlendirme etkinliklerinde yöneltilen soru maddelerini “çoğu zaman”, yarıya yakını da “her zaman” gerçekleştirdikleri yanıtını vermişlerdir. Bu bölüme ilişkin seçeneklerin frekans dağılımına uygulanan kaykare çözümlemesi sonucunda, sınıf öğretmenin öğretim sürecini değerlendirme etkinliklerine ilişkin, eğitim enstitüsünden mezun olan denetçiler ile eğitim enstitüsü/eğitim yüksekokulu/ön lisans programını tamamlayan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark ($\chi^2=1730.675$) istatistiksel olarak anlamlıdır. Eğitim enstitüsünden mezun olan denetçiler ile eğitim fakültesi ya da lisans tamamlayan öğretmenlerin görüşlerine ilişkin kaykare çözümlemesi sonucunda elde edilen fark ($\chi^2= 691.803$) anlamlı bulunmuştur. Eğitim enstitüsünden mezun olan denetçilerle diğer fakülte ya da yüksekokullardan (veteriner, ziraat vb) mezun olan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark da ($\chi^2= 943.217$) anlamlıdır.

Eğitim yönetimi, teftişi ve planlaması bölümünden mezun olan denetçilerle, eğitim enstitüsü/eğitim yüksekokulu/ön lisans programını tamamlayan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark ($\chi^2= 4746.462$) anlamlıdır. Bu gruptaki denetçilerle eğitim fakültesini bitiren ya da lisans tamamlayan öğretmenlerin görüşlerine ilişkin kaykare çözümlemesi sonucunda elde edilen fark ($\chi^2= 1632.376$) anlamlıdır. Eğitim yönetimi, teftişi ve planlaması bölümü mezunu denetçilerle diğer fakülte ya da yüksekokullardan (veteriner, ziraat vb.) mezun olan öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark da ($\chi^2= 2128.203$) anlamlı bulunmuştur. Denetçi ve öğretmenlerin mezun oldukları öğretim kurumlarına göre görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Elde edilen bulgulara göre, sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerinde denetçilerin ve öğretmenlerin kendileri hakkındaki görüşler arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Denetçiler, öğretmenleri öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerinde az yeterli bulurken, öğretmenler ise kendilerini yeterli bulmuşlardır. Denetçi ve öğretmenlerin mesleki kıdemi arttıkça, görüşleri arasındaki fark da artmaktadır. Aynı öğretim programını tamamlayan müfettiş ve öğretmenlerin de farklı görüşte olduğu bulunmuştur.

Alacapınar (1994), yaptığı araştırmada, öğretmenlerin öğrenilenleri yaşamla ilişkilendirme ve değerlendirme basamaklarındaki etkinlikleri yeterince yerine getiremedikleri sonucuna varmıştır. Bangir (1997) yaptığı araştırmada, öğretmenlerin öğrenme yaşantılarını oluşturmaya yönelik iletişimde başarılı olmadıkları; Oktar ve Bulduk (1999) yaptıkları araştırmada, öğretmenler öğretimi planlama, uygulama ve değerlendirme düzeylerini yeterli bulurken, öğrencilerin ise öğretmenlerin uygulama ve değerlendirmede yetersiz buldukları; Oral ve Şentürk (1998) yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirmeye ilişkin görüşlerinde kendilerini orta, denetçilerin de öğretmenleri az yeterli gördükleri sonuçları ile bu araştırmanın sonuçları koşutluk göstermektedir.

Sonuçlar

Araştırmada tanımlanan problem ve yanıt aranan sorular ile ilgili olarak toplanan verilerin çözümlenmesiyle şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Sınıf öğretmenlerinin, sınıf yönetiminin bir boyutu olan öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerine ilişkin denetçilerle öğretmenlerin kendileri hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.
- Öğretmenler kendilerini sınıf yönetiminin bir boyutu olan öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerinde yeterli, denetçiler ise öğretmenleri az yeterli görmektedir.
- Denetçi ve öğretmenlerin mesleki kıdemleri arttıkça, görüşleri arasındaki farklılık da artmaktadır.
- Denetçi ve öğretmenlerin hizmet öncesinde benzer öğretim kurumlarından mezun olmalarına karşın, sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerine ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.
- Denetçi ve öğretmenlerin görüşlerine göre, sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerine ilişkin özellikle planlama etkinliklerinde olumlu pekiştireçleri, önkoşul öğrenmeleri ve önceki öğrenmelerle yeni öğrenmeler arasındaki ilişkiyi belirlemeye; uygulama etkinliklerinde bilgiyi şematize ederek tablo ve grafiklerle sunmaya ve dersin amaçlarına nasıl ulaşılacağını açıklamaya; değerlendirme etkinliklerinde ise öğrenilenlerin yaşamla ilişkilendirilip ilişkilendirilmediğini değerlendirmeye ve öğrenmeye hazır oluş seviyelerini değerlendirmeye yeterince özen göstermedikleri saptanmıştır.

Öneriler

- Denetçi ve öğretmenlerin görüşleri arasında kutuplaşma olması nedeniyle; öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme konusunda

görüş ayrılığının en aza indirilmesi ve ortak noktada birleşmelerini sağlamak için denetçi ve öğretmenlerin beraber katıldığı hizmetiçi eğitim programları düzenlenmelidir.

- İlköğretim okullarında sınıf öğretmeni olarak çalışan öğretmenlerin öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerine ilişkin yeterliliklerinin geliştirilmesi amacıyla, en az iki yılda bir uzman kişilerce okul veya eğitim bölgeleri düzeyinde, öğretmenlerin de görüşü alınarak hizmetiçi eğitim programları düzenlenmelidir. Düzenlenecek hizmetiçi eğitim programlarında öncelikle planlama etkinliklerinde, olumlu pekiştireçleri, önkoşul öğrenmeleri ve önceki öğrenmelerle yeni öğrenmeler arasındaki ilişkiyi belirleme; uygulama etkinliklerinde bilgiyi şematize ederek tablo ve grafiklerle sunma ve dersin amaçlarına nasıl ulaşılacağını açıklama; değerlendirme etkinliklerinde ise öğrenilenlerin yaşamla ilişkilendirilip ilişkilendirilmediğini değerlendirme ve öğrenmeye hazır oluş seviyelerini değerlendirme konularında bilgi ve beceri düzeylerini geliştirecek konulara öncelikle yer verilmelidir.
- Denetçi ve öğretmenlerin görüşleri arasında gözlenen farklılıkların nedenleri araştırılmalı ve bu farklılıkları giderici çalışmalar yapılmalıdır.
- Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerine ilişkin olarak denetçi ve öğretmenlerin kendileri hakkındaki görüşlerinin alınmasıyla yetinilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin anılan etkinliklerine ilişkin eğitim ihtiyaçları, ilgili diğer bireylerin (okul yöneticileri, diğer öğretmenler, veliler, öğrenciler) görüşlerine başvurularak araştırılmalı ve eğitim ihtiyacı duyulan alanlar saptanmalıdır.
- İlköğretim denetçilerinin öğretim sürecini planlama, uygulama ve değerlendirme etkinliklerine ilişkin eğitime ihtiyaçları olup olmadığı araştırılmalı ve eğitim ihtiyacı duyulan alanları belirlenmelidir.

Kaynakça

- Alacapınar, G. F. (1994). *Özel okul ve devlet okulu öğretmenlerinin sınıf içi etkinlikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Aydın, A. (1998). *Sınıf yönetimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aydın, M. (1993). *Çağdaş eğitim denetimi*. Üçüncü Basım. Ankara: PEGEM
- Aydın, M. (1994). *Eğitim yönetimi*. Dördüncü Basım. Ankara: Hatipoğlu Yayınları.
- Bangir, G. (1997). *Sınıf içi iletişime ilişkin öğretmen-öğrenci davranışları, görüşler ve öneriler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Başar, H. (1997) *Sınıf yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Bilen, M. (1999). *Plandan uygulamaya öğretim*. Beşinci Basım. Ankara: Anı Yayınları.
- Bülbül, A. S. (Proje Yürütücüsü). (1996). *Türkiye’de mesleki-tekniik ve gelir getirici yetişkin eğitim çalışmalarını inceleme projesi (Son rapor)*. Ankara: UNESCO Türkiye Milli Komisyonu.
- Cafoğlu, Z. (1992). Sınıf yönetimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 1 (2).
- Cengiz, C. (1992). *Milli Eğitim Bakanlığı bakanlık müfettişlerinin yetiştirilmesi ve teftişin geliştirilmesi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları 2326.
- Çilenti, K. (1984). *Eğitim teknolojisi ve öğretim*. Ankara: Kadioğlu Matbaası
- Kaptan, S. (1995). *Bilimsel araştırma ve istatistik teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Karacan, F. (2001). *Sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminin bir boyutu olan öğretim sürecindeki etkinliklerine ilişkin müfettiş ve öğretmenlerin görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Oktar, İ. & Bulduk, S. (1999). *Ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin öğretmenlik davranışlarının değerlendirilmesi*. *Milli Eğitim Dergisi*, Nisan-Mayıs-Haziran.
- Oral, B. & Şentürk, H. (1998). Farklı branşlardan mezun olup sınıf öğretmeni olarak atanan öğretmenlerin mesleki yeterliliklerine ilişkin müfettiş ve öğretmenlerin algıları. *Cumhuriyetin 75. yılında ilköğretim*. Ankara: Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi Yayınları 1.
- Senemoğlu, N. (1997). *Gelişim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya*. Ankara: ERTEM Matbaacılık.
- Sönmez, V. (1999a). *Hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sönmez, V. (1999b). *Sosyal bilgiler öğretimi ve öğretmen kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Tekin, H. (1996). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Yargı Yayınları.

Geliş: 20 Kasım 2002

İnceleme: 25 Kasım 2002

Kabul: 13 Ekim 2003